

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marioni - Videm

N A R O Č N I N A :
Za Italijo: polletna 600 lir -
letna 1000 lir - Za inezemstvo:
polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

Leto XVI - N. 15 (330)

Udine, 15. septembra 1965

Izhaja vsakih 15 dni

V FRANCIJI IN ŠVICI VERIGA STRAŠNIH NESREČ

VLAK IN PLAZ SEJALA SMRT MED ITALIJANSKIMI EMIGRANTI

Med mrtvimi tudi dva beneška Slovenca iz tavorjanske občine in več Furlanov
Povsod žalovanje za žrtvami in sočustvanje z njenimi svojci - Furlanski poslanci šli na kraj nesreče - Posmrtni ostanke Lucijana Specogna pripeljali domov

Za mnoge emigrante je bil letos mesec avgust vse več kot vesel in miren. Najprvo je 28. avgusta izgubilo življenje pri železniški nesreči v Pont d'Hery v Franciji 20 italijanskih delavcev, ki so se vračali na svoja delovna mesta, potem ko so preživeli svoj letni dopust doma v Italiji skupaj s svojimi dragi. Med žrtvami so bili tudi trije delavci iz Furlanije in nekateri iz Veneta; dosti je bilo tudi ranjenih.

Kakšen dan za tem in sicer v ponedeljek 30. avgusta t.l. ob 17,15 uri je velikanski plaz, ki se je odtrgal od švicarskega ledenika Allalin (2500 m) nedaleč od italijanske meje, z ledom, snegom in kamenjem, ki ga je potegnil s seboj, zasul gradbišče hidrocentrale v Mattmarku. Plaz se je zrušil na barake, v katerih so stanovali delavci in tehniki ter tudi na direkcijo gradbišča in menzo in v trenutku pokopal kakih sto delavcev. Med temi je bilo okoli 70 Italijanov, večina iz Veneta in Furlanije.

Italijanski emigranti niso za beležili tako velike nesreče od časa, ko se je dogodila strašna tragedija v belgijskem rudniku Marcinnelle.

V dolini Saas je kakih 700 delavcev gradilo jez za hidrocentralo in dela so bila sedaj že skoraj pri kraju. Velikanski plaz je zasul gradbišče v enem samem trenutku in delavci, ker so jih glušili buldozerji, niso niti opazili, da jim preti nevarnost. Na srečo je jez, pri katerem je tudi delalo okoli 600 delavcev, ostal cel in tako so si vsaj ti rešili življenje.

Pokrajina je po katastrofi izgledala strašna in popolna tišina je napravila ozračje še bolj dramatično.

Ta nesreča, ki je prinesla velike skrbi vsem tistim, ki vedo, da so njihovi svojci zaposleni pri gradnji te hidrocentrale in ki je doslej najhujša, ki se je dogodila v Švici, je terjala, kot smo dejali, okoli sto žrtev, to se pravi vse, ki so bili takrat na gradbišču Mat-

marku ali tam okoli, ki so čakali na izmeno.

Želeli bi, da bi podobne nesreče nikoli več ne prizadele emigrantov in da bi tudi ekonomska emigracija, ki prinaša toliko zla

našim družinam, že enkrat izgini-la.

Spoštljivo se klanjamo spominu naših padlih, naših padlih na delu, njihovim svojcem pa izrekamo naše najgloblje sožalje.

Plaz z ledenika Allalin

Najbrže ne bo tako lahko rešiti trupel mnogih delavcev, ki jih je ledeni plaz, ki se je utrgal z ledenika Allalin, stlačil in pokril. Še vedno preti namreč nevarnost novih usadov in zato ni izključeno, da bodo ostala trupla pod to gmoto ledu in skalovja do prihodnje pomladi. Do sedaj so našli samo osem trupel.

Ta strašna nesreča je globoko prizadela in ganila tudi naše ljudi, ki vedo koliko žrtvovanja in krvi stane kruh zaslužen v tujini.

Iz Beneške Slovenije sta postala žrtev 30 letni Lucijan Specogna (Spehonja) in 28 letni Aleksij Ceccon (Cekon) oba iz Tavorjane pri Čedadu, iz bližnje okolice pa je pogrešan tudi 28 letni Mario De Cillia (rojen v Treppo Carnico in stanujoč v Krminu pri Gorici).

Pri gradnji jezu so bili zaposleni in potem rešeni tudi Rihard Ceccon oče Aleksija Cecona, ki ga je pokopal plaz, Renato Specogna, ki je našel bratranca Lucijana mrtvega v kabini buldozerja in je prišel povedat potem to grozno novico v svoj rojstni kraj Tojan, 35 letni Guerino Alessio, ki je o nesreči govoril po televiziji, Giuseppe Kleber, Giacomo Calderini, Oddo Lizzi, 40 letni An-

tonio Quercioli in Luigi Marmai vsi iz Čedadu, Siro De Luca iz Fojde, Ottavio Turco iz Ahtna, Franco Schineo iz Sacila in geometer Antonio Costalunga tudi iz Sacila.

Na kraj nesreče sta takoj odpotovala furlanska poslanca Mario Lizero in Loris Fortuna in delegacija videmske delavske zbornice, ki jo je vodil Carlo Fabro. Tja sta šli tudi Lidija in Mila Ceccon, sestra Aleksija Cecona in njegova mati Marija. Ko sta prišli tja je gospa Mila med jokom dejala: «Upala sem, da bom mogla prenesti domov vsaj truplo mojega brata Aleksija, da bo človeško pokopan na domačem pokopališču». Preveč je bila žalostna, da bi mogla iti do barak, ki so sedaj pokopane pod ledom.

Renato Specogna (Nando), ki je ušel smrti, pa je povedal: «Zaradi močnega zračnega sunka, ki je nastal vsled premika ledene gmote, ki je s svojo grozno močjo drvela na nas, sem padel na tla. Ko sem se zavedel, je ves hrušč gradbišča postal grobna tišina». Lucijan Specogna je v tistem času stopil iz težkega buldozerja, ki ga je prav do takrat upravljal in šel v menzo, ki jo je ledeni plaz popolnoma prekril in iz nje se ni rešil nihče.

KOT ZA ČASA FAŠISTIČNEGA NASILJA

Umazano hrupno veselje starih in novih fašistov

Napadli sedeže političnih strank in slovenskih ustanov - Pretepali ljudi in prevrnili tudi več avtomobilov

Motili smo se, ko smo mislili, da nam ne bo treba nikdar več pisati takšnih gnusnih novic in da se ne bomo nikdar več interesirali za svet, ki je bil smatran za pokojnega, za preminulega in pokopanega.

Dovolj je bilo, da je bil vključen v tržaški občinski odbor odličan, spoštovan in lojalen italijanski državljanski slovenske narodnosti — Dušan Hreščak — ki zastopa italijansko socialistično stranko, da se je uprla temu vsa fašistična in novofašistična drhal z vso svojo nekdanjo jezo proti vključitvi Hreščaka v občinski odbor. Uprli so se s takšnim srdom, s kakršnim so se fašistične skvadre in «camerati» nekdanj zaganjali proti delovskim sedežem in slovenskim ustanovam in nad njimi besneli, dostikrat pa tudi pobijali dobre in poštene proletarce in njihove voditelje, ker so bili «soversivi».

Sedaj je bila prav ta vključitev Hreščaka v občinski odbor izgovor, da je tržaška fašistična gniloba s svojimi zavezniki, od katerih se mnogi skrivajo v kakšni politični stranki z demokratsko etiketo, planila na dan z grdo šovinistično gonjo, uprizarjala protislovenske manifestacije in izvrševala dejanja, ki so nedopustna za resnično civilizirano državo, dejanja, kakršna je zmožna napraviti le najslabša sodrga.

Pri tem so pomagali hujskati proti Hreščaku in proti Slovincem, kot je

to bilo v navadi tudi v preteklosti, posebno med fašizmom, nekateri tržaški dnevniki, ki običajno branijo z odprtim mečem «velike»: buržuje, kapitaliste, agrarce itd. Tudi ti so očitali novemu socialističnemu odborniku, da je svoj čas, ko je bil odgovorni urednik «Primorskega dnevnika», agitiral za priključitev Trsta k Jugoslaviji.

Skratka, povrnile so se po vseh pravih fašistične metode žalostnih spominov. Izgleda, da za nekatere res ni zalegla dobra lekcijska, ki jo je dala velika zmagovalna antifašistična in osvobodilna vojska, kateri danes marsikdo očita, da je bila preveč mila napram tistim, ki so postavili narod na rob katastrofe.

Med gonjo so vzklicali tudi volgarne gesla, napadli sedeže slovenskih ustanov, pretepali ljudi in obrnili so tudi več avtomobilov.

Policija je razmeroma pozno posredovala in «zaprla» kakih sedemdeset vročekrvnežev, ki jih je kmalu potem izpustila. Radio Trst je govoril o «manifestacijah mladine», povedal pa ni dogodkov in njihovega značaja. «Mladi», ubogi revčki!

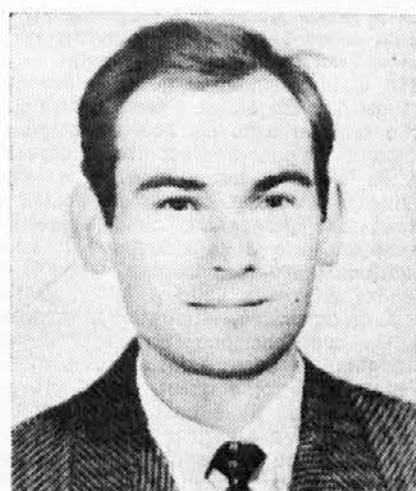
Če bi šlo za druge mlade, bi se radio in tisk ne samo razčrtorila, kot se pravi, ampak razosmerila, da bi spravili v zadrego demokrate in antifašiste, skratka vse tiste, katere neofašisti poniževalno označujejo za «soversive» (prevratnike).

Tako izgleda sedaj gradbišče v Mattmarku, ki ga je zasul velikanski plaz, ki se je utrgal z ledenika Allalin in pokopal okoli sto delavcev. Slika nam prikazuje eno izmed barak, ki jo je prekril ledeni plaz in iz katere se ni rešil nihče

ALEKSIJ CECON, star 28 let, doma iz Tavorjane. Njegovo truplo je še vedno pod ledenim plazom

LUCIJAN SPECOGNA, star 30 let, doma iz Tavorjane. Pripeljali so ga na domače pokopališče

HUDA NEURJA IN POPLAVE

Velika škoda po Italiji in v Furlaniji, v Istri poplavlilo rudnik v Raši

V zadnjih dneh avgusta in prvih septembra je kronika na žalost beležila zaradi poplav in plazov v mnogih deželah Italije veliko škodo in človeške žrtve. Neurje je zajelo tudi Furlanijo, k sreči pa ni prizadejalo tolike škode ozemlju Beneške Slovenije.

Največ škode je povzročila reka Timent (Tagliamento), ki je prebila med Latisanotto in Latisano rečni nasip in poplavlila to mesto in vse bližnje vasi. Vo-

da je tu narastla v dveh urah od dva na enajst metrov. Evakuirali so blizu 20 tisoč ljudi. Mnogo domačih živali (na tisoče glav goveje živine, prašičev in perutnine) je utonilo in uničen je bil tudi ves poljski pridelek.

Zelo kritična je situacija tudi na istrskem področju, kjer je samo rudnik Raša utrpel zaradi poplav nad eno milijardo dinarjev škode. Tu ne bo mogoče delati za več kot šest mesecev, ker je voda zalila rove in pokvarila rudniške naprave.

Takoj po teh poplavah se je sestal deželni svet, da je proučeval kako pomagati tako težko prizadetemu prebivalstvu. Deželni svetovalci Pellegrini, Baccicchi, Moschioni, De Caneva, Coghetto, Bosari, Bergomas in Sema so predlagali, naj se čimprej uredi vprašanje podpore prizadetim družinam in naj deželna in državna uprava takoj posredujeja za pomoč vsem oškodovancem. Svetovalci Mizzau, Romano, Virgolini, Coloni, Varisco in Ginaldi pa so v svoji resoluciji izražali priznanje deželnemu odboru za takojšnji poseg in za takojšnjo prisotnost deželnega odbora na kraju nesreče ter poudarili nujnost takojšnje pomoči prizadetemu prebivalstvu in zlasti poseg državne uprave pri financiranju okvare raznih poškodovanih javnih objektov. Predlagali so tudi, naj bi deželna uprava sprejela poseben zakon, ki bi omogočal deželi takojšen poseg v primeru podobnih in drugih nesreč.

Svetovalec Giacometti, Moro, Angeli in drugi so poudarili, da je treba čimprej rešiti nujno vprašanje o regulaciji, reko Stella v Spodnji Furlaniji in opozorili na škodo, ki je bila prizadeta v Karniji, Kanalski dolini in na področju Humina. Posebej so opozorili tudi na veliko škodo, ki jo je napravilo neurje 22. in 24. avgusta.

Poplavljeni kraje je obiskal tudi minister za prirreditve in turizem poslanec Achille Corona. V Latisani, ki je najbolj prizadeto mesto po poplavi, se je Corona sestal z deželnim odbornikom za javna dela Masuttom in zagotovil, da bo vlada ukrenila vse potrebno, da se pomaga temu tako prizadetemu prebivalstvu.

Naše pravice

Bolj kot zadovoljni smo, kadar pride kaka oblast na dan z besedo o jezikovnih manjšinah in njenih pravicah, o pravicah, ki so sicer zaščitene v italijanski ustavi in potrjene tudi v znanem členu tri posebnega statuta dežele Furlanija-Juljska Benečija. Zadnji glas je bil predsednika ministrskega sveta poslanca Alda Mora, ki je med svojim nedavnim obiskom v Trentinu-Poadizju še enkrat govoril o pravicah in zaščiti jezikovnih manjšin, ki žive v okviru italijanske države.

Tudi mi še enkrat prosimo popolno spoštovanje naše jezikovne skupnosti, ki živi v videmski pokrajini in ki je na žalost najbolj pozabljena in zanemarjena. Slovenci v videmski pokrajini zahtevajo sedaj vso potrebno pomoč, da se bo mogla pričeti toliko pričakovana ekonomska obnova še predno se bo stanje poslabšalo. Prošijo tudi, da bi jim bile dane tudi vse tiste ugodnosti, katere že uživajo Slovenci v gorški pokrajini in na Tržaškem, začeni s šolskim poukom v materinem jeziku.

Mislimo, da ne prosijo preveč!

SEMPRE VIVE LE SPERANZE

La Slavia Friulana attende il momento della sua rinascita economica e sociale

Con i nervi riposati e la mente serena guardare alle necessità della nostra depressa terra. Occorre fare in modo che le maggiori premure vengano rivolte ai problemi economici e sociali

Per tutti ormai le ferie sono finite e quindi sono soltanto un ricordo; e il riposo e il godimento hanno certo contribuito a rimettere in sesto il fisico ed a ridare il giusto equilibrio ai nervi; e le ferie verosimilmente hanno pure giovato a ridare la naturale efficienza e funzionamento al cervello che più o meno le vicissitudini della vita moderna, direttamente o indirettamente, hanno logorato durante l'arco dell'anno lavorativo.

Riprende, quindi, in pieno l'attività produttiva e ogni altra attività compresa quella politico-amministrativa sia in campo nazionale che regionale, provinciale e comunale; ed è appunto da questa ripresa che tutti i territori della Provincia di Udine abitati da popolazione di parlata slovena, dalle autorità, oltreché dagli enti, e dai responsabili politici locali, provinciali e regionali si attendono il dovuto interessamento.

Naturalmente quasi dovunque si è d'avviso — pur dopo tante e tante amare disillusioni — che qualcosa maturi e che finalmente da qualche parte almeno ci si darà da fare, si spera con il dovuto impegno e la necessaria sollecitudine, per dare soddisfazione, sotto ogni riguardo, alle operose, fedeli ma tribolate popolazioni di parlata slovena della provincia di Udine che, rilievi alla mano, figurano tra le più trascurate e dimenticate malgrado certe affermazioni « ufficiali » e « ufficiose » di talune personalità responsabili.

Non sempre colui che s'inoltra nella Slavia Friulana e nella Val Resia — a parte le impressioni di getto, e sovente trascinate e folgoranti, offerte dalla natura; e più che tutto dai suoi meravigliosi e incantevoli panorami superbamente conditi da ardite e talora innevate chiome di monti, dal verde intenso dei boschi e dal festoso gorgogliare delle acque — riesce a capire o ad indovinare la vera situazione economica locale.

Senza dubbio, a volte, i fattori di superficie: decorativi, illustrativi e contemplativi, contribuiscono enormemente a imbrogliare le cose, a falsare cioè il vero stato di fatto; e questi fattori prevalgono senz'altro sulle cose più concrete, schermanole o addirittura mascherandole in pieno, su quelle cioè che contano di più e che costituiscono la base della vita economica, sociale e culturale della popolazione.

Attenzione dunque: chi intende visitare le località della Slavia Friulana e della Val Resia non deve assolutamente lasciarsi ingannare dalle apparenze esteriori e nemmeno dall'orgoglio che anima i cittadini i quali appunto per questo orgoglio — derivato da una sentita antica e gloriosa tradizione ricca di eventi onorabilissimi e di storia — che è sinonimo di dignità e di fierezza, sono capaci di celare al forestiero le loro difficoltà, i loro crucci, i loro dolori, e le loro disillusioni e le loro miserie.

Ci sia permesso ancora una volta ribadire che uno dei problemi ritenuti più idonei a risolvere, sia pure in parte, la crisi economica che travaglia la Slavia Friulana e la Val Resia è quello della montagna in tutte le sue manifestazioni: agricoltura, zootecnia, rimboscimento, comunicazioni, arginature, stalle sociali, caseifici.

Nei nostri territori montani la situazione è veramente grave e assillante; e ciò è motivo di continuo doloroso spopolamento. Come si vede, non è difficile valutare il grado di depressione economica esistente in tali territori, dove la vita isterilisce nella povertà, nella sfiducia e nell'abbandono, sempreché si sia animati da uno spirito d'indagine obiettivo, sereno e umano.

Qualcuno ci ha osservato che per i valligiani è in vigore una certa « legge della montagna », ma per quanto riguarda le afflitte e trascurate popolazioni della Slavia Friulana e della Val Resia non ci risulta che essa legge si sia dimostrata in alcun modo efficace in quanto nella maggior parte dei casi ci si è, volutamente o no, scordati di applicarla o di farla applicare. Purtroppo la « legge della montagna », anche se applicata in pieno, non presuppone affatto la soluzione di tanti altri problemi gravi e urgenti legati, appunto, allo sviluppo economico della montagna dove le servitù militari dovrebbero anch'esse essere rivedute e ridimensionate al fine di permettere un certo sviluppo turistico, anch'esso utile ai fini di una conveniente rinascita economica.

Pertanto uscire dallo stato di depressione, grave e preoccupante, in cui versano i territori popolati da cittadini di parlata slovena è questione di vita e di sopravvivenza. E questa lamentata depressione — è bene ripeterlo — altro non è che la conseguenza, secondo i più, del disinteresse fin qui dimostrato dalle classi dirigenti eppoi da ritenere responsabili di aver favorito il crearsi e il perpetuarsi nella Slavia Friulana e nella Val Resia di una situazione oltremodo seria ed allarmante, tale cioè da invogliare, anzi costringere, le braccia valide ad andarsene, con l'animo in pena, per le dure vie del mondo. E chi se ne va, non può certo portare seco dei buoni ricordi e tanto meno nutrire sentimenti di riconoscenza verso coloro che poco o mai si sono interessati di lui e che mai hanno provveduto a far impartire l'educazione scolastica ai compaesani nella lingua madre.

È da ritenere che ogni creatura umana non possa fare a meno di commuoversi e di sentirsi rimescolare il sangue di fronte al quadro disadorno e umiliante che affligge le popolazioni di parlata slovena della Provincia di Udine; e ciascuno non può che ritenere non solo utile e urgente ma socialmente doveroso l'intervento dell'autorità tutoria — ed in primo luogo la Regione — per creare finalmente le prospettive per un deciso miglioramento economico e sociale, e nel contempo per assicurare una efficace tutela dei diritti etnici, linguistici e culturali. E per giungere a ciò bisogna intervenire con adeguati mezzi finanziari e adeguate disposizioni legislative da far naturalmente rispettare.

Pertanto rimangono sempre vive le speranze che le autorità tutorie abbiano a prendere finalmente a cuore la situazione economica e sociale della Slavia Friulana

e della Val Resia e che agiscano in conseguenza ma senza ulteriori indugi. Ma è bene precisare che non è il caso di limitarsi a deboli e radi interventi, che tutt'al più potrebbero apparire come altrettante elemosine, eppoi virtualmente insufficienti.

Infatti se si vogliono creare i presupposti per un reale sviluppo generale, economico e sociale, nei territori con popolazione di parlata slovena o con popolazione mistilingue — sviluppo atto ad assicurare, con ogni diritto civile, un'esistenza degna di essere vissuta e soprattutto tranquilla — non rimane altro che soddisfare appieno le giuste istanze che l'operosa e leale comunità etnica e linguistica delle nostre valli e convali dignitosamente invocano e a volte reclamano e che fanno parte della sua lunga e coraggiosa battaglia rivendicativa.

Vas Kras, ki je središče dreškega komun. Tu so komunski sedež, trgovine in gostilne in seveda tudi šola. Od tu se odpira prekrasen razgled na vso dolino

ZA EMIGRANTE

Svobodno gibanje na ozemlju MEC

Oblasti MEC (Skupnega evropskega tržišča: Italija, Belgija, Francija, Luksemburg, Nemčija in Holandska) so si zadale nov cilj in sicer, da bi se omogočilo svobodno kretanje delavcev v notranjosti teh šestih zgoraj imenovanih državah.

Glede tega je bil sprejet dokument, katerega objavo smatramo za koristno, čeprav ga prinašamo samo v izvlečku. V preteklosti je bilo iz italijanske strani že govorno glede ukinitve omejitev za premeditve in bivanje državljanov držav članic, ki se žele natančno ali službovati na ozemlju ene ali druge države Skupnosti; glede ukinitve omejitev v istem sektorju delavcev držav članic in njihovih družin in končno kar zadeva nekatere omejitve na pravila, ki jih narekujejo zahteve javnega reda in notranje varnosti.

Tu objavljamo kaj določa zgoraj omenjeni dokument, ki ga je sprejel izvršni odbor Skupnega evropskega tržišča:

1. Zaradi dostojanstva in človekove svobode je prosto kretanje za delavca in njegovo družino osnovna pravica.

2. Preseljevanja delovnih sil morajo biti sredstvo za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev in za lajšanje socialnih dvigov delavca.

3. Ukrepi glede svobodnega kretanja delavcev ne smejo biti upoštevani posamezno, ampak v okviru neke načrtno ekonomske politike, ki bi jo spremljala aktivna politika zaposlenosti, koordinirana med državami članicami Skupnosti.

4. V primeru, da ni v eni Skupnosti dovolj razpoložljivih mest, ima delavec pravico, da se preseli v drugo državo.

5. Za rešitev težoč, ki ovirajo prosto kretanje, se mora ravnati na enot in postopen način. To velja za vse članice, da bodo dosegle skupno politiko in razvoj na delovskem področju, in da se pospeši socialna zakonodaja in uskladi socialna politika z ekonomsko.

Evropski parlament je sprejel še druga navodila za pospeševanje gradnje stanovanj za delavce, ki prihajajo iz držav Skupnosti.

Prekooceanska emigracija

Od 21.508 italijanskih emigrantov, ki so odšli lansko leto na delo v Kanado (vsega skupaj je tam okoli 650.000 italijanskih emigrantov in od teh jih ima nad dve tretjini kanadsko državljanstvo) se jih je vrnilo domov samo 168.

Italijanske statistike, ki se nanašajo na emigracijo leta 1964, kažejo, da se je iz Argentine vrnilo domov 3700 ljudi, iz Brazilije 1477, iz Venezuele 2000,

iz Urugvaya 288, iz ZDA 351, iz Avstralije 880.

Rimpatriacije iz Severne Amerike, tako iz ZDA kot iz Kanade in večina tudi iz Avstralije, stopajo v normalnost prekooceanskega, izseljeniškega gibanja. Vzrok teh rimpatriacij so največkrat družinski ali službeni razlogi, torej drugačni kot pa v Južni Ameriki, od koder se vračajo zaradi preveč slabega ekonomskega stanja tistih držav, med katerimi beleži samo Venezuela večji dotok priseljencev iz Italije nego izseljencev.

Važno sporočilo!

Povrnitev stroškov za najemnino

Italijanski konzulat v Zurichu sporoča vsem tistim rojakom, ki so v preteklih letih stanovali proti plačilu stanarine v eni od sledečih zgradb:

Oerlikonerstrasse 46
Mimosenstrasse 11
Ringstrasse 60

v Zurichu (uprava BARATTI),

da so vabljani, da se predstavijo ali da nujno pišejo na italijanski generalni konzulat v Zurichu — Urad za emigracijo — da bodo napravili prošnjo in vložili potrebno dokumentacijo za povrnitev denarja, ki je presegeel vsoto, ki jo je določil urad za kontrolo cen v mestu Zurichu.

V prošnji mora biti naveden sedanjí naslov bivšega najemnika, točni podatki prejšnjega bivališča, po možnosti tudi številka sobe, ki je bila zasedena in nadstropje, višina plačane najemnine, kakor tudi točna doba najema stanovanja.

Avviso importante!

Rimborso dei canoni d'affitto

Il Consolato italiano di Zurigo comunica a tutti quei connazionali che negli scorsi anni abbiano abitato, dietro corresponsione di u ncanone d'affitto, in uno degli stabili seguenti:

Oerlikonerstrasse 46
Mimosenstrasse 11
Ringstrasse 60,

in Zurigo (Amministrazione BARATTI), che essi sono invitati a presentarsi od a scrivere d'urgenza al Consolato Generale d'Italia in Zurigo — Ufficio Emigrazione — per istruire le pratiche relative al rimborso di quell'ammontare che ha superato la cifra stabilita dall'Ufficio controllo prezzi della città di Zurigo.

La denuncia deve comprendere l'attuale indirizzo dell'ex inquilino, l'esatta indicazione del suddetto precedente recapito, possibilmente anche il numero della stanza occupata ed il piano, l'ammontare del canone corrisposto, nonché il preciso periodo d'affitto.

KRATKE DOMAČE NOVICE

DREKA - Na zadnjem zasedanju komunskega konsila so diskutirali o potrebi, da se uzame par « Casa Depositi e Prestiti » 4 milijone lir posojila, da bojo mogli uglihat bilanco za ljetno 1964. Konsil je ta sklep sprejel.

TIPANA - Na športni igri korse na douzini 1800 metru, ki je bla 15. avošta, je paršu parvi Gino Berra, ki je prehitu Iva Bertossija iz Tržizma anu Alda Noacca. Na korsi od biciklet je paršu parvi Ottavio Cancian iz Spilimberga, za njim pa sta se potem dobrò pokazala Bepo Sabotič anu Franko Cuffolo iz Tipane. Na gari korse u žakju pa je paršu parvi Elio Berra.

DREKA - Zlo nesrečno je padel na cesti 70 ljetni Jožef Dreščič. Močno se je udaru u glavo an je muoru zavoj tega u špitau.

ŠKRUTOVO - U naši okuolici je kak kilometer douga podzemeljska jama, katjero si jamarji še njeso do konca ogledali. Domačini jo poznajo, a se več kot tarkaj ne interesirajo zanjo, zaki tud njemajo potrebne opreme, da bi se vanjo spustili do dna. Tud tista jama bi mogla bit turistična atrakcija, če bi jo valorizirali. Turizem se tle že razvija an trjeba je izrabit usako priliko, da si še buj odpre pot.

PRAPOTNO - Na zadnjem komunskem konsilu so sprejel prožet za zgradnjo novega vodovoda u Čubicu, ki bo koštou 3 milijone 700.000 lir an elektrovoda za vasi Bukovica, Permuni, Pojana an Novakovce, ki bo koštu 3 milijone lir. Sklenil so tud uzeti 10 milijonu lir posojila za gradnjo nove župne cjerkve u Čali.

ŠPETER - U čedadski špitau so muorli pejat 92 ljetno Marijo Leban, zaki je padla an se močno udarila u nogo an gvišno si je zlomila tud koljeno. Ozdravila bo u adnim mjescu.

HUMIN - Planinsko društvo iz Humina študira kakuo bi se dal napejat na Kvarnam ski-lift. Use bi se dalo realizirati, če bi mjel na razpolago finančna sredstva.

ČEDAD - Mjesca julija je autobus na liniji Čedad-Tolmin prepeju 115 potnikov, iz Tolmina u Čedad pa 1810.

HUMIN - Pred nedougom so se sestali na komunskem sedežu župani komunov Rtinj, Gorjani, Bordano, Buja, Magnano, Majano, Treppe Grande, Trasaghis, Osoppo an Pušje vesi, da so razpravjali o industrijski coni, ki se bo razvila na področju teh komunov. U kratkem bojo ustanovili tud poseben konzorcij, ki bo skrbu za realizacijo tega prožeta.

VIDEM - « Rotary club » je razpisu konkors za pet štipendij narbuojšim študentom, ki študirajo u srednji šuoli u Špetru ob Nadiži. Te štipendije znašajo tri milijone lir.

TRBIŽ - Končno so tud v Kanalski dolini okreplili naprave za prenos televizijskih programov. Na Višarjih so namreč namestili nov močnejši prenosnik, ki deluje na kratkih valovih in zato bo zveza med Vidmom, Tolmezzom in Višarji boljša. Novi prenosnik bodo lahko popravljali na daljavo po elektronskih impulzih iz videmske centrale. Pri tem ne bodo potrebni delavci in odslej tudi ne bo več na ekranih neljubih prekinitev.

KRAS - Nad cesto med Krasom in Trinki se je utargu iz Kolovrata velikanski zemeljski plaz. Provincialna administracija je sobit poslala na lice mesta nekaj specializiranih djelucu, da so z minami razstrelili skale, ki so ble težke nekatjere tud po več stuo kvintalu an takuo odprli cjesto, ki je bla zasuta.

TAVORJANA - Njek automobil je par Gruppignanu podru na tla 64 ljetnega Umberta Benatija. Mož je šu čez cjesto, ne de bi pogledu, če gre kak automobil. Par incidentu je dobiu Benati pretres možganov an še več drugih ran.

TARČET - U čedadski špitau so muorli pejati 67 ljetno Antonijo

Spelat, ki je padla na njvi zavoj pretežkega koša, ki ga je nesla na hrbtu. Izpahnila si je čampno roko.

NEME - U Argentini je umru naš vaščan pater Giovanni Anzil, ki je biu u tej državi že od ljeta 1927. Ljeta 1909 je biu kooperator u Reziji, potle pa je bil kaplan po raznih furlanskih krajih use dokler ni šu u Argentino. Sedaj je biu star 82 ljet.

ČEDAD - Prefekt je imenovau s posebnim dekretom prof. Daria Cantaruttija za novega predsednika čedadskega špitau na mesto prejšnjega Giuseppeja Rossija.

GORENJI BARNAS - Zaključil se je kors za kmete, u katjerega je blo upisanih 40 mladih puobu. Na koncu korsa so jim podelil diplomu an premije.

FOJDA - Odkar so ustanovil tud par nas srednjo šuolo je nastala

Upisovanje v Slovenski dijaški dom v Gorici in Trstu

Starši, ki nameravajo vpisati svoje otroke v šolskem letu 1965/66 v slovenski dijaški dom v Gorici ali Trstu kot redne gojence, morajo vložiti prošnjo za sprejem na posebnih tiskovinah, ki jih dobijo pri upravah zavodov ali na sedežu Prosvetnega društva « Ivan Trinko » v Čedadu.

Prošnje za sprejem v Slovenske dijaške domove se sprejemajo neprekinjeno do izpolnitve vseh razpoložljivih mest.

Vsa ostala pojasnila in navodila prejmejo prosilci pri upravah Slovenskih dijaških domov v Gorici — Ulica Montesanto 84, Trstu — Ulica Ginnastica 72 ali v Čedadu Via Monastero 20.

velika kriza glede lokalov, zaki srednja šuola ima usako ljetu več študentov. Komunski svet je skleno, da bo odstopil ljetos srednji šuoli svojo dvorano an de se bojo komunske seje djelale kje drugje. Sadu bojo tud zaprosil za držauni kontribut, da bojo zgradili nove šuolske lokale.

SV. LENART - Zavoj nerodnega padca u hiši si je 56 ljetni Ivan Hvalica zlomu čampno ramo. Sprejel so ga u čedadski špitau s prognozo 30 dni.

NEME - Za novega šindika na mjesto adv. Antonija Comellija je bil izbran dr. Mario Pellizzio, brat državnega podtajnika za obrambo senatorja Guglielma. Adv. Comelli je odstopu zatuž, ker ima preveč djela u svojem poklicnem in političnem djelu. Prazno mesto asesorja, ki ga je pustu novi sindik, je preuzeu Giuseppe Gervasi.

FOJDA - Zlo hudo se je ponesrečiu par prometnem incidentu u Trstu 23 ljetni Franco Culetto, ki stanuje u borgu Sv. Anastazije. Po vozu ga je njek avtomobil an mu zadau zlo hude poškodbe, takuo de so si mjedih pridaržali prognozo.

GNIDOVCA - Dvetljetna čečica Ada Hvalica je padla s slive kajšne štir metre globoko, zaki se je pod njo zlomila veja. Par padcu si je zlomila desno roko.

DOLENJI BARNAS - Fiorindo Struchil je par padcu z biciklom dobiu več ran po obrazu an rokah. Ozdravu bo u treh tjednih.

UTANA - Zlo smo žalostni, zaki je umru 75 ljetni Karlo Terliker. Kar je biu s parjetelji u svojim sadounjaku mu je postalo slabo an zgrudu se je martu na tla. Mjedih je konstatiru, da je umru zavoj paralize.

DEBELEŽI - Asfaltali so cjesto od Tipanskega mosta do Mosta par Debeležih. Itako je anjele asfalta na usa Krnahtska dolina od Nem do Tipane an do razpotja u Krnaht-Viskoršo.

ZAVRH - Blizu domače cjerkve se je 24 ljetni Alberto Pinosa zaleteu z motocikletu u njek avtomobil. Par incidentu si je zlomu čampno nogo, dobiu pretres možganov an še več drugih poškodb. Ozdravu bo u dvjeh mjeskih.

V KOBARIDU IN NA VRSEM

Odkrili v nedeljo dve spominski plošči Andreju Gabrščku in Antonu Gregorčiču

Preteklo nedeljo so odkrili v Kobaridu in Vrsem dve spominski plošči: goriškemu politiku in kulturnemu delavcu dr. Antonu Gregorčiču in pisatelju, založniku in politiku Andreju Gabrščku. Prvo so odkrili v Kobaridu Andreju Gabrščku, drugo pa na Vrsem dr. Gregorčiču.

Pobudo za proslavo teh dveh velikih mož, ki sta se pred prvo svetovno vojno odločno borila za pravice Slovencev, so dali nekdanji goriški študentje, ki so poskrbeli tudi za vsa potrebna sredstva, da sta se mogli plošči odkriti.

Spominske proslave se je udeležilo izredno dosti ljudi tudi iz tistih strani. Ob odkritju spominske plošče v Kobaridu je govoril o Gabrščkovem življenju prof. Rado Bednarik iz Gorice, o življenju in delu dr. Antona Gregorčiča pa znani slovenski pisatelj France Bevk.

AHTEN

Komunska administracija v veliki finančni krizi

Komunska administracija je sada oficijelno pojasnila glede pinjoramentov u Subidu. Kot smo že pisali u preteklosti, so otroci an žene nagnali iz vasi davčnega ežatorja, kar je paršu pinjoravat, zakl njeso plačal davka od komunse zemlje, kl jo objdlujejo. Pinjoramente so začasno ustavili.

Ahtenski komun ima 450 hektarjeu zemlje, za katjero je plačanih več kot 300 tautent lir ljetno dodatnega davka (sovraimposte). Največ te zemlje imajo ljudje iz Subida an Maline an nekaj tud oni iz Porčinja. Do ljeta 1954 je biu redno plačan pridial, a ljeta 1955, kar so napravli nou kataster, so spremenil use cenitve an zatuo je biu komun parrmuoran ukinit izpouniteu seznamou.

Ljeta 1963, tuo je osem ljet buj pozno, so ble državne postavke

parpravjene an davčni ežator je začeu terjat okuol tri milijone lir, ušteuš nadau an prometni davek (IGE). Sevjeda je nastala s tjem kritična situacija: davkoplavealci njeso tjeli plačevati an so zavračali usako odgovornot, po drugem kraju pa je komun za zakasnelost teu kar mu je pripadalo an kl je že plaču naprej.

Zaki mu ni blo nič plačanega, ima komun donäs poleg drugih pasiunosti, kl si jih je naluožu u brjeme, 4 milijone 648.000 deficita. Njema nobednih entrat an tud

soudeležbe trimesečne IGE mu finančna intendenca ni izplačala.

Povarh tega ima komun še dosti djel za nardit, kot na primer elektrovod u Subid an Rekluš (12 milijonu), urediteu an asfaltiranje cjest u Ahtnu, Malini an Subidu (25 milijonu). U prožetu je tud gradnja novih britofou u Subidu an Porčinju (7.300.000) an asfaltiranje cjest Malina-Subid-Prosrid (94 milijonu). Komunsa administracija je zatuo u veliki finančni krizi an ne vje kakuo bi izšla iz nje.

ZA NAŠE gospodinje

PRAKTICNI NASVETI

Če se pohištvu iz orehovine «poti», se pravi, če je vlažno in izgublja svoj lesk, ga umijemo z milom, dobro zdrgnemo z zmesjo terpentinovga olja in črnega vina in ko je suho, ga otaremo s stolčeniimi jedrci, kl jih povežemo v culico, da jo lahko pritiskamo na les. Ko pride na vrsto še flanelska krpa, se mu bo ves sijaj vrnil.

Če hčemo jabolka hitro olupiti, jih denemo za hip v krop. Potem jih zlahka olupimo.

Oleandri začno hitro cveteti, če jih postavimo na sončen prostor in jih vsak dan zalivamo z vodo, kl ima 20 do 25 stopinj temperature.

Prepotene klobuke ali zamaščene ovratnike zdrgnemo s tekočino, kl jo pripravimo iz desetih delov vode in enega dela salmiaka.

MASTNE MADEŽE s knjig in listin lahko odstranite z mešanico bencina in magnezijevega praška.

PORCELANASTO POSODO, v kateri smo servirali jedila z močnim vonjem, operemo najprej s hladno vodo in šele nato z vročo. V nasprotnem primeru (če operemo posodo najprej z vročo vodo) bomo le težko odpravili iz posode neprijeten vonj.

V KOZARCIH ZA PRANJE ZOB se zelo rada nabira nesnaga. Zato jih moramo vsaj enkrat tedensko oprati z vodo, kl smo ji dodali soli. Pustite, naj slana voda stoji nekaj ur v kozarcih in šele potem jih operite.

MADEŽI NA OBLEKAH ne kvarijo

samo videza, pač pa tudi poškodejujo blago. Najlaže bomo odpravili vsak madež, če ga takoj, ko je še čisto svež, namočimo s čisto vodo. Vinske, čokoladne, sadne ali krvave madeže bomo tako dosti laže odstranili. Madeži masti ali olja pa bodo hitro zginili, če nanje položimo pivnik ali kos kruha. Za vse ostale madeže pa najprej ugotovimo, kako so nastali in šele potem se načrtno pripravimo k čiščenju.

ZAVESE ALI ROČNA DELA iz tila ali čipke v barvah najprej namočimo v hladni vodi, v katero smo vtili malo salmiaka. Tako jih pustimo nekaj ur. Če je voda precej umazana, ves postopek ponovimo. Šele potem operemo občutljive tkanine v topli milnici ter jih izperemo najprej v topli in nato v hladni vodi.

LIMONO, SAD BOGAT Z VITAMINI in prijetnim vonjem, je treba vedno imeti pri roki. Toda če nam stoji dlje časa na toplem, se bo posušila in izgubila svojo lepo rumeno barvo. V tem primeru jo preko noči dajmo v mlačno vodo in drugo jutro bo limona spet sveža in lepa.

Nabirajte zdravlilne rože

Rata učasih, de vaše otročiče vije po trebuhu an par hiši ni nobednega zdravlila, de bi mu ustavilo bolečine. Pridne matere an gospodinje pa lahko u poljetnem času naberejo kamilice (kamomila) an jih lepuo posušijo an spravijo za skuhat čaj kadar boli trebuh. Tud če bolijo ušesa al glava so dobri obkladki (impaki) od kamomile. Skuhajte rožiče od kamomile, jih dobro stisnite an še vroče jih dejte u adan žakljček an potle položite na uho al kjer boli.

Tud na bezgovo (pokja) cvetje ne smijete pozabiti. Kar je clovek prehlajen je narbuože zdravlilo, de se prepoti (sudä) an bezgou čaj pomaga, de clovek hitro an dobro sudä.

Usaka gospodinja bi muorala imjet nimar par rokäh almanj taka zdravlila, kl nič ne kostajo, kl rastejo posjerede po traunikih an senožetih. Vjedat bi muorale, de so usa zdravlila, kl se kupijo u specjariji (lekarni) narjene iz zdravlilnih rož an zatuo se ne smije smejat našim starim materam; poslušajte jih an uprašajte za kakšno boljezen nuca ta al ta druga roža.

Vendar tarejo ljudi še dodatne težave: predvsem dohodki, ki so kar smešni nizki, ob tem pa hudi davki, ki so ponekod celo višji kot po ravninskih vaseh. Posledica tega je odseljevanje in nenehno zmanjševanje števila prebivalstva gorskih zaselkov. Kar že postaja dejansko zaskrbljujoče. Živinoreja je tod silno nazadovala (od predvojnih 14.000 glav goveje živine v sedmih občinah po dolini Nadiže jih je danes ostalo manj kot tretjina!) in gozdno bogastvo se je tudi zelo skrčilo. Vzroke za sedanje stanje v teh krajih pa je razen tega treba iskati tudi v pomanjkanju zanimanja za probleme s strani tistih, katerih dolžnost bi to bila, saj so zaselki brez primernih cest in prometnih zvez povsem zapuščeni in osamljeni.

Vse ostalo (in ob tem naj opozorimo tudi na ukinitve cementarne s kamnolomom v Sv. Lenartu, na ukinitve tovarne S.E.T.S.A. v Čedadu, kjer so obdelovali kostanjev les, ter na nedavno ukinitve kamnoloma v Kanaliču) samo še prispeva svoj delež k vzroku, ki pospešuje nenehno zmanjševanje števila prebivalcev po teh krajih. V letih po drugi svetovni vojni opažamo množično odseljevanje naših najkrepkejših ljudi, ki odhajajo v tujino po negotovih in grenkih poteh zaslužka; pravico do življenja si morajo iskati daleč od rodnih ognjišč. In ko vprašujemo, zakaj je tako, moramo reči: vodilni krogi so se do sitega okoristili in se še okoriščajjo na račun slovensko govorečih kmetov, ki zagrenjeni molčijo in raje potrpijo pod vsakim bremenom, pa čeprav so ta bremena edinole posledice slabe, nepravične gospodarske in družbene politike.

V naslednjem nameravamo podati nekakšen tehnično-anagrafski opis dveh predelov: hribovske «gornje Beneške Slovenije» (Alta Slavia), ki obsega občine Šempeter Slovenov, Podbošesec, Sovodnje, Sv. Lenart, Grmek, Srednje, Dreka, Prapotno, Tipana in Brdo ter nižinske oziroma gričevnate «vzhodne Furlanije» (Friuli

VESTI iz JUGOSLAVIJE

REŠKI IN PULJSKI OKRAJ ZDRUŽENA

Konec julija je bila na Reki ustanovna seja skupščine okraja Reka. Novi reški okraj, ki je nastal z združitvijo dosedanjih okrajev Reka in Pulj, ima skupno 19 občin s 454.000 prebivalci. V tem okraju, ki sodi med najbolj razvite v Jugoslaviji, znaša narodni dohodek na prebivalca 430.000 dinarjev.

SODELOVANJE MED KRUŠEVCEM IN PISTOIO

Med Kruševcem in Pistoio se je razvilo prijateljsko sodelovanje, ki se odraža predvsem na gospodarskem, pa tudi na kulturnem in športnem področju. Pistoia — glavno mesto italijanske Toskane — je prav tako središče velikih vinorodnih predelov, kot je to Kruševac z Župo v Srbiji. Medsebojni stiki bodo zato predvsem usmerjeni v izmenjavo izkušenj na področju vinogradništva.

BREZPLAČNO LETOVANJE KOLUBARSKIH RUDARJEV

Letos bo približno 1500 članov delovnega kolektiva rudarskega bazena «Kolubara» v Vreocih letovalo na račun podjetja. Sindikalna podružnica je v ta namen že zagotovila 1200 ležišč v bližnjih letovskih krajih kot so Banja Koviljača, Sokobanja in Vrnjačka Banja (vse v Srbiji). V te letovske kraje bodo odšli na dopust rudarji kolubarskih rudnikov na račun podjetja, njihove družine pa bodo dobile za čas letovanja počitniški regres.

ZA OBNOVO SKOPJA 580 MILIJARD DINARJEV

Mestna skupščina Skopja je po enomešni javni razpravi sprejela program obnove in izgradnje glavnega mesta Makedonije; ta program naj bi bil izveden do leta 1970.

Temeljne smernice sprejetega programa so: popolna odstranitev posledic potresa in vsestransko zagotovljen dinamični razvoj Skopja v naslednjih letih. Osnovna sredstva za izgradnjo mesta v skupnem znesku 580 milijard dinarjev so prispevale federacija in republika Makedonija, pa tudi delovne in druge organizacije ter občani s svojim posojilom. Ta sredstva bodo dokončno zbrana do 1970. leta. Predvidevajo, da bo velik del sredstev vložen v objekte, kl naj bi jih po mednarodnem natečaju za urbanistično ureditev središča Skopja tam zgradili.

Italijanski enološki strokovnjaki so obiskali vinogradniško-živinorejski kombinat v Ljutomeru, kl je dobil že veliko mednarodnih priznanj za svoja odlična vina. Italijanski enologi so se zelo pohvalno izrazili tudi o novi vinski kleti v Ljutomeru, kl že dela s polno zmogljivostjo.

Tovarna dušika v Rušah pri Mariboru je v prvem polletju letošnjega leta izvozila skoraj za 2 milijona dolarjev svojih izdelkov, in to 60% v države s konvertibilno valuto. Povečanje letošnje proizvodnje je omogočila redna preskrba z električno energijo.

Gozdno gospodarstvo Maribor je v zadnjih treh letih posadilo na 600 ha površine hitro rastoči topol in druge vrste dreves. Lesno inaso iz novega gozda bo izkoriščala tovarna celuloze in papirja v Krškem, kl je delno tudi financirala to pogozdovanje.

Od svoje rekonstrukcije leta 1954 pa do danes je železarna v Zenici proizvedla 5 milijonov ton železa. Z nadaljnjo modernizacijo železarne bodo v Zenici dosegli letno proizvodnjo 8.000.000 ton surovega železa.

Najdaljšo avtobusno progo v Jugoslaviji je pred kratkim uvedlo podjetje «Autotransport» iz Zadra. Proga poteka od Zagreba prek Ljubljane do Reke, Zadra, Šibenika, Splita, Makarske, Dubrovnika in Budve do Ulcinja. Proga je dolga 1054 kilometrov, vožnja od začetne do končne postaje pa traja 22 ur in 30 minut.

Za najnujnejšo investicijo v Sloveniji velja gradnja železniške proge, kl bo povežala koprsko pristanišče z železniško progo Pulj-Divača s priključkom pri Prešnici. Čeprav veljajo za investicije v republiko strogi varčevalni ukrepi, je bilo za letošnja dela na tej progi vendarle odobrenih 750 milijonov dinarjev. Strokovnjaki računajo, da se bo promet v koprskem pristanišču do leta 1980 povečal na štiri milijone ton letno, kar pomeni, da se bo Koper glede na promet zelo približal Reki.

Predsednik ZDA Johnson je pred kratkim odkloval Elmerja Rebola, sina slovenskih staršev iz New Smyre Zeacha, za njegovo strokovno priporočilo, po katerem bodo lahko letno prihranili 50.000 dolarjev. Elmer Rebol je že od 1942. leta zaposlen pri ameriški komisiji za atomsko energijo in je načelnik oddelka za zveze s tujimi državami. Rebolovi starši so dolgoletni člani tamkajšnje Slovenske narodne podporne jednote.

V jugoslovanskem državnem sekretariatu za zunanje zadeve so 25. avgusta izmenjali noti o podaljšanju veljavnosti sporazuma o ribolovu italijanskih ribičev v jugoslovanskih teritorialnih vodah. Sporazum so podaljšali do februarja 1966, do konca leta pa se bodo začela pogajanja o sklenitvi novega sporazuma.

Na veliki mednarodni razstavi umetniške opreme knjig, kl je bila pred kratkim u Leipzigu, so dobili jugoslovanski založniki kar devet nagrad. Na letošnji razstavi je sodelovalo 43 držav; Jugoslavija je razstavila 350 raznih knjižnih izdaj.

Po podatkih, kl jih objavlja Tanjug, je število tujih turistov, kl so letos prispeili na počitnice v Jugoslavijo z lastnimi vozili, preseglo vsa pričakovanja. V prvih šestih mesecih letošnjega leta so zabeležili na mejah prehode 1.400.000 tujih avtomobilistov, kar je dvakrat več kot v istem obdobju lani.

Na francoski rivierji je 27. avgusta utonil svetovno znani arhitekt Le Corbusier. Sedemdesetletni arhitekt je utonil med plavanjem blizu plaže v letovišču Roquebrune Cap Martin.

Ameriška ladje na atomski pogon «Savannah» bo septembra priplula na obisk v nekatere evropske dežele. Ladja bo pristala ob španski, belgijski, francoski in zahodno nemški obali ter se bo po enomesčni plovi vrnila 15. oktobra v ZDA.

V Moskvi so prejšnji mesec podpisali italijansko-sovjetsko pogodbo o proizvodnji motornih vozil. Pogodbo sta podpisala pomočnik ministra za industrijo ZSSR Rudnjev in predsednik tovarne FIAT Valeta. Ta pogodba predvideva sodelovanje med obema državama v proizvodnji motornih vozil; najbrž gre pri tem za traktorje in druge poljedelske stroje.

Kaj zasluži posebno pozornost

Beneška Slovenija in Rezija

Naziv, meje in rasporeditev predgorja Julijskih Alp-Gorske kotline - Reki Ter in Nadiža - Pregled poljedelstva - Razmere v gozdarstvu in živinoreji - Odseljevanje in zmanjševanje števila prebivalstva

1.

Ze od nekadj poudarjamo — in mimogrede povedano, vsi vedo, da je res tako — da v predelih s slovensko govorečimi prebivalci in predelih z mešanimi jezikovnimi skupinami videmske pokrajine (Beneška Slovenija, dolina Rezije in Kanalska dolina) razmere niso tako urejene, kot bi lahko bile in kot bi pravzaprav morale biti.

Brez pretiravanja lahko rečemo, da so v teh predelih posebno v pogledu kmetijstva razmere kar porazne. Kot podatek povejmo, da je letni dohodek v teh predelih (če ne računamo pošiljk, kl prihajajo iz tujine) bodisi v celoti ali pa na posameznika najnižji v vsej Italiji!

Tod industrije ni, pa tudi turizem je docela zanemarjen, čeprav je v teh krajih dosti lepote in zanimivosti (npr. podzemeljske jame pri Zavrhu v Terski dolini, razne očarljive izletniške točke itd.). In navsezadnje: v šolah se otroci ne morejo učiti maternega jezika-slovensčine.

Razmere so posebno zaskrbljujoče in težavne v gorskih zaselkih, kjer je življenje že tako dovolj težko.

ZELENI GAJI IN MIR NA OBRONKIH KOLOVRATA

Dreka in okolica

Dopolnitev ceste: postala bi med najbolj mikavnimi - Naselja, ki se zde oaze tihega in srečnega življenja - Svojevrsen vaški orkester - Emigracija se nadaljuje povsod - Upanje na ukrepe avtonomne dežele Furlanije-Juljske Benečije

Avgusta 1965 - Avto nas hitro zapelje proti križišču v Remanzaku (Remanzacco), kjer nas že pritegne čudovit pogled na ponosno gričevje, ki objema Čedad, naravno in obvezno izhodišče v Nadiško dolino, kjer izstopa prevladujoči hriboviti svet.

Prišli smo v obsežno Šentleartsko dolino. Znano je, da so tukaj pred časom ukinili cementarno in priključeni kamnolom, vsled česar se je gospodarska situacija zaostрила. Lepota doline nas je tako prevzela, da se nismo niti zavedali kdaj smo za Škrutovem zavili na levo, to je na cesto, ki vodi po dolini Kosce, in pozabili nakazati smer. Na to nas je opozoril šele čuvar reda, za kar smo mu morali odšteti tisočak, a zato ni bil naš izlet nič manj prijeten.

Nadaljevali smo na daljšem odseku po lahko dostopni cesti, ki se nato strmo vzpenja v serpentinah po valovitem svetu najprej ob Kosci in potem ob Rečici ob stalno spreminjajoči se pokrajinski sliki, med jelkami in bukvami, med alpskimi jelšami in samotnimi mecesni, med mogočnimi hrasti, med visokimi jesenimi, med vinogradi in sadnim drevjem, med topoli in akacijami.

Tukaj ni hotelov, pač po opaziš nekaj novih in prijetnih hišic, sad znoja in tudi krvi ljudi, ki odhajajo po svetu za delom. Izletnik, ki pride v te ali druge kraje Beneške Slovenije, pride na zemljo, kjer lahko marsikaj odkrije, pa naj si izbere katerokoli pot. Po velikih in majhnih dolinicah bo naletel na slikovite panoramične razglede, na raztresena naselja in vasi, ki so prilepljena k bregovom uživajoč sonce s sosednega grička v spreminjajočih se oblikah in slikovitih bregovih.

Tipičen je ta svet in prav tako delavni in iskreni ljudje, ki tod živijo. Mnogi so odšli in žal še odhajajo v emigracijo po svetu. Ti ljudje izkoristijo s čudovito vztrajnostjo vsako krpo zemlje, da pridelajo vse kar se da pridelati, ljudje, ki se ne pritožujejo, ampak so ponosni, navajeni in prisiljeni opirati se na lastne sile za dosego sredstev, da kljubujejo in premagujejo hude življenjske viharje.

Pa preidimo zopet na naš izlet. Poleg Lese, ki leži ob Kosci, stojijo ljudske hiše; v Hlodiču, sedežu občine Grmek, je več trgovin in gostiln. Vaščani pravijo, da se emigranti na dopustu ali na prisilnem sezonskem počitku osvobodijo tukaj skoraj vseh svojih zadnjih prihrankov. Te gostilne so torej banke, ki ne povr-

nejo obresti in tudi ne kapitala.

V nadaljevanju poti opazimo sredi bregov raztresene skromne hišice, ki jih obdaja čist in prijeten zrak. Na vzhodu opazimo vznožje mogočnih gor, na zapadu pa gričke z vinogradi, sadovnjake in krpe obdelanih njiv. Imeli smo vtis, da je bila cesta zgrajena za sprehode.

Končno smo vendarle prispeli na ozemlje občine Dreka. Na severu je zavarovana od strnjene grebena Kolovrat, za njenim hrbtom stoji vrh Kuk (1243 m), na levi za drugimi hribi pa ležijo Volče in Zgornja Soška dolina.

Dvigamo se še vedno po asfaltirani cesti, ki je bila deloma pokvarjena s snežnimi plugi. Približno na sredi vzpetine smo prispeli do krasne razgledne točke na fantastično in privlačno dolino v zelenju.

Po križišču Dreka-Srednje se znajdeš na teritoriju s turističnim obeležjem. Pri Stoblanku smo se ustavili, da smo čuli kaj pravijo ljudje. Povedali so nam, da v kraju ni posebnih virov za preživljanje in zato so ljudje primorani odhajati v inozemstvo; marsikateri emigrant se ne povrne. Od Klobučarjev naprej cesta ni več asfaltirana; nedaleč vstran je obmejni prehod druge kategorije. To cesto, ki se zdi, da hoče objeti in združiti ozemlje dveh občin (Grmek in Dreka), bodo verjetno sčasoma vso asfaltirali, kajti samo, če bo cesta varna in udobna, se bo mogel razviti tudi v teh krajih turizem, magari prehodnega značaja.

V nadaljevanju krožne poti naše ceste smo se ustavili v Krasu, kjer je sedež občine Dreke. Vsto-

pili smo v gostilno, kjer je lastnik godel na harmoniko domače in moderne pesmi, štirinajstletna hčerka pa ga je pridno spremljala na saksofon in « baterijo ». Tako sta zabavala goste, ki so prišli od drugod.

Po valoviti, kamniti in nevarni cesti smo se polagoma spuščali navzdol. Tukaj je vegetacija zelo močna in včasih smo imeli vtis, da potujemo skozi pragozd. Na naši desni strani se nam prikaže vas Topolovo, kjer je njihov svaščan zjutraj pel novo mašo. Topolovo, ki je prilepljeno k bregu med gostim zelenjem, se nam je zdelo še lepše in pravi biser, ko smo ga ugledali iz skromne vasi Trušnje; ne more biti primernejšega kraja za mirno življenje.

Povsod smo se zanimali, kar je bil tudi namen našega izleta, za ekonomske in socialne razmere in v vsakem kraju smo slišali skoraj vedno ene in iste pritožbe: oblasti skrbijo za te ljudi premalo. Najbolj so se pritoževali, ker jim oblasti ne nudijo tolikšne pomoči, ki bi omogočila ekonomski in socialni preporod teh krajev. Z izdatno pomočjo bi tudi vasi pod Kolovratom izšle iz krize in se uvrstile v pravice in dolžnostih s prebivalci drugih področij.

Ne verjamemo, da se bo sedanje zaskrbljujoče stanje nadaljevalo v nedogled. Upamo, da bo dežela Furlanije-Juljske Benečije podvzela potrebne ukrepe za zadostitev humanih in pravičnih težnj teh ljudi, kot jim je bilo to obljubljeno od najvišjih predstavnikov vladnih in deželnih oblasti.

j. t.

Iz Rezjanske doline

Veliki šmaren ali « šmarno mišo », ki je tradicionalni praznik doline Rezije, so letos še prav veselo praznovali, ker je prišlo domov izredno dosti emigrantov in drugih ljudi iz bližnjih krajev. Računajo, da je bilo najmanj 300 avtomobilov, ki so parkirali v Ravenci in tam okoli.

Tega dne je bil tudi letni sejem, ki pa ni bil tako živahen kot nekdanj, kajti ljudje danes ne čakajo več, da pride leto okoli, da bi kupili potrebnih predmetov na domačem sejmu, ampak kupujejo sproti, kadar imajo pač denar.

V popoldanskih urah je nastopila tudi znana folklorna skupina, ki je ob zvokih « citere » izredno dobro plesala « rezjanko » in druge plesse. Izletniki so bili zelo navdušeni, da ploskanja skoraj ni bilo kraja.

Proti večeru so prižgali tudi u-metne ognje in rezjanska pesem, ki se je mešala med veselo pritrkavanje farnih zvonov, je odmevala še pozno v noč.

STOLBICA - Vso dolino Rezije je zelo potrla vest, da se je v predmestju Trevisa smrtno ponesrečil 22 letni Evelino Buttolo. Komaj pred par dnevi je dobil patent in je hotel priti s svojo « 600 » na obisk v Stolbico. Sreča mu ni bila naklonjena. Morda je zaspal za volanom ali pa mu je prišlo slabo, tega nihče ne bo vedel, zaletel se je z veliko brzino v nek tovornjak, ki mu je prihajal naproti. Vozilo je postalo na mah zmečkan kup pločvine, v katero je bil stisnjen ubogi Butolo, ki je ostal na licu mesta mrtev.

KRATKE DOMAČE NOVICE

TIPANA - Komun je dau regionalnemu asesorju adv. Antoniu Comelliju častno citadinanco, de mu je tako izkazu hvaležnost za use kar je dobrega naredu za kokum. Na cerimonijo je paršlo več zastopnikov civilnih in cerkvenih oblasti.

OSNJE - Tud ljetos se je zaključila « sagra » sv. Roka veselo. Izvolil so tud najljeušo čečo, ki je bla ta dan na « sagri ». Žirija je proglasila za najljeušo Adriano Cislino iz Meretto di Tomba. Po proglasitvi se je zbralo okuoli nje dosti ljudi, posebno puobu, de so si od blizu ogledali narljeušo čečo večera.

PREŠNJE - Rafaela Niggia, ki je biu star 70 ljet, je med spanjem zadjela srčna paraliza. Ušafal so ga zjutraj martvega u postelji.

ČENEbola - Na športnem igrišču u Mažerolah, ki so ga pred nedaunim zgradil domačini, je zmaga naša škvadra z rezultatom 7:3.

ČENTA - Uso Tersko dolino je globokò pretresla tragična smart čentskega komunskega konsilirja 44 ljetnega Avgusta Volpe, ki se je smartno ponesrečiu u Muških gorah. Rajniki je biu impiegan u filandiu u Bulfonu anu zapušča ženo anu tri nepreskarbljene otroke.

ČEDAD - Parvega avošta je čedadski komun šteu 11.019 ljudi (5.355 mož an 5.664 žensk), ki formajo usega skupaj 2.882 familij.

TOJAN - Zaključu se je kors za mlade objdelovalce zemje. Na ta kors se je hodilo učit kajšnih 50 puobu, ki so na koncu udobili diplome an premije.

NABORJET - Preteklo nedeljo je domači župnik prof. Corrado Zucchini blagoslovil nov občinski prapor. Cerimonije so se udeležili tud zastopniki oblasti.

LANDAR - Skupina jamarjeu je obiskala Landarsko jamo an šla še buj globoko kot so šli do sadà drugi. Po petih metrih so čuli njekšno šumenje vode an videli so tud malo jezero. Naprej njeso šli, zakì njeso bli zadost dobro opremljeni, a se boju u kratkem spet varnil.

Zadnje cajte je za Landarsko jamo, to nekdanjo trdnjavo nadiških Slovenju, spet veliko zanimanje. Landar an okolica bojo postale s cajtom zarjes privlačne točke takuo za ljubitelje podzemlja kot narave, zakì Nadiška dolina je tam zarjes ljepa.

ZAVRH - Erminija Pividori, stara 84 ljet, je bla žrtu rjes nenavadne nesreče. Kar je počasi hodila po poti, jo je z uso silo vargu na tla dan velik pas oučjak. Starkica je dobila več zlo hudih poškodb an so jo muorali pejati u videmski špitau, kjer so si mjedihi zanjo pridržali prognozo.

SV. LENART - Mizar Gianmaria, si je u suojem laboratoriju močno poškodovau parst desne roke z reskalnim strojem. Muoru je iti u čedadski špitau.

PROSNID - Dne 8. avošta so odkril monument padlim u obeh uojskah. Na slavnost so paršli zastopniki provincialnih, regionalnih

an državnih oblasti, med temi tud podtajnik za državno obrambo senator Pellizzo. Spomenik predstavljaja alpinca an seznam padlih iz Prosnida, ki jih je 17 iz parve svetoune uojske an 9 iz te zadnje an ena civilna žrtev.

MEČANA - Cjesta, ki bo vezala Mečano z Nadiško dolino, bo u kratkem končana. Ljudje komaj čakajo, de bojo lahko kaj parpejali u vas, zakì do sadà so muorli nosit usa brjemena na hrbtu.

FOJDA - Komunska administracija je sklenila, de bo dala asfaltirat cjesto u Raščahu an Podklapu. Takuo bojo asfaltirane use cjesto u dolini. Ta zadnja djela bojo koštala 14 milijonu lir.

DREKA - Za novega komunskega sekretarja u dreškem komunu je biu imenovan dr. Michele Riccuzzi, ki parhaja iz Foggie.

NEME - Prejšnji mjesac sta se poročili dvje čeči iz našega komun: Mellina Petrossi iz Černeje, ki je uzela za moža mehanika Gerarda Nehringa iz Grossheppach u Germaniji in pa Adriana Bazzarro iz Nem, ki je uzela Alberta Pinosa iz Zavrha u Terski dolini. Prijatelji an znanci jim želijo dosti sreče u zakonskem živenu.

SOVODNJE - Komunski oficiji imajo končno le svoj nou sedež. Do sadà so bli komunski oficiji u šuoli, kar je blo nerudno. Za gradnjo nove komunske palače so dali kontribut država, provinca an druge ustanove. U kratkem se bo vršila oficielna otvoritev, na katjero bojo paršli tud zastopniki raznih oblasti.

VIDEM - Na mesto sedanjega videmskega prefekta dr. Luigija Sandrellija je bil imenovan dr. Tommaso Bevivino, ki je bil do sedaj prefekt u Materi. Dr. Bevivino je star 61 let in je doma iz Filadelfie u Kalabriji. Dr. Sandrelli, ki je bil u Vidmu dve leti, je bil premeščen v Rim, kjer bo prevzel funkcije generalnega inšpektorja pri notranjem ministrstvu.

GORJANI - Mjesca avošta so tavotvi okradli kar pet kokošarjeu. Kradli so par ospuodu don Luigiju Santu, par Antonu Palese, par Luigiju Molinu an par Argenti Luccardi-Marcuzzi. Usega skupaj so odnesli več kot 50 glav.

RABELJ - Pri nas še vedno nimamo drugega in tretjega razreda srednje šole. Otroci, ki so končali prvi razred v Rablju, morajo iti potem na nadaljnje šolanje v Trbižu, ki je oddaljen 10 kilometrov. Čas bi bil, da bi zadevo uredili, saj je v Rablju dovolj učencev, da bi mogli odpreti vse tri razrede srednjih šol, le malo dobre volje je potrebn.

ČEDAD - Divji prašiči so ljetos zlo kuražni, saj so se upali priti adnegà dne kar pred Čedad. Blo jih je sila dosti an so se pasli po njivah, kjer raste sjerak an krompir. Kar so se nasitili, so ubral pot pruoat Stari gori. Kmetje so zlo u skarbem, zakì djelajo veliko škodo po puoju an zatuò prosijo, de bi se organizirala jaga nanje še pred jesenjo.

DREKA POD KOLOVRATOM: Panoramični razgledi na raztresene vasi, ki so prilepljene na južno pobočje Kolovrata nad 700 metrov visoko. Od tu se nam nudi krasen razgled po vsej furlanski nižini tja do morja. Cesta, ki poteka skoraj po grebenu, veže Livek z Goriškimi Brdi, ki so oddaljena kake pol ure vožnje. S Kolovratovega grebena se nam odpira razgled na Soško dolino, Kobarid, Tolmin in na vzhodne Juljske Alpe do Triglava. Nasproti Kolovrata se mogočno dviga Krn